

Užitečná spojení v portugalštině

Slovníček

Portugalsky	Česky
nomeadamente	zvláště
controlado pelo sistema imunitário do hospedeiro	kontrolovaný imunitním systémem hostitele
imunocomprometido	imunokompromitovaný
medula espinhal	mícha
afectar qualquer área da superfície corporal	napadat jakoukoli část tělesného povrchu
terapêutica imunossupresiva	imunosupresivní léčba
sobreinfecção bacteriana	bakteriální superinfekce
maior risco	velké nebezpečí
habitualmente	obvyčejně, obvykle
usualmente	obvykle, běžně
nocturno	noční
distribuição típica	typická distribuce
pode ser confirmado por alg. c.	může být ověřeno čím
biópsia cutânea	kožní biopsie
o sintoma major	nejdůležitější příznak
membros de uma família	členové jedné rodiny
período de incubação	inkubační doba
transmitida	přenos
na maioria dos casos	ve většině případů
por contacto interhumano directo	přímým mezilidským kontaktem
pele-com-pele	kůže-kůže (způsob přenosu nákazy)
de mãe para filho	z matky na syna (přenos)
contagioso	nakažlivý
por vezes	občas
às vezes	občas
tratar	léčit, ošetřovat
simultaneamente	zároveň
assintomático	asymptomatický
evitar alg. c.	vyhnout se něčemu
terapêutica de 1.ª linha	léčba volby
disponível	dostupný
eficácia	účinek
perfil de segurança	bezpečnostní profil
mulheres a amamentar	kojící ženy
modo aplicação	způsob aplikace
retirado do mercado	stažený z trhu
risco de neurotoxicidade	riziko neurotoxicity
recomendado em crianças	doporučený pro děti
na amamentação	při kojení
doentes com convulsões	nemocní s křečemi
reações adversas	nežádoucí účinky
banho	koupel
sabão	mýdlo
passado	následující
aleitamento	krmení mlékem
focal	místní
agudo	náhlý
gastroenterite	gastroenteritida
pielonefrite	pyelonefritida
provável etiologia bacteriana/virica	pravděpodobně bakteriální/virová etiologie
ao cuidado da mãe	do péče matky
não frequentando o infantário	nenavštěvující jesle
palpável	hmatný

rim, rins	ledvina, ledviny
ecogenicidade	echogenita
diâmetro	průměr
com dimensões normais	normálních rozměrů
bexiga	močový měchýř
peso	váha
ponderal	váhový
medicamento prescrito	předepsaný lék
cama	lůžko
cloreto de sódio	chlorid sodný
soro fisiológico	fyzilogický roztok
a partir da data...	ode dne...
registo de frecuencia respiratoria	zaznamenávání dýchací frekvence
observações	pozorování
dificuldade respiratória	dechová tíseň
brônquico	průduškový
admissão	příjetí
alta	propuštění
baixa	neschopenka
brometo de ipratrópio	ipratropium bromid
vómitos	zvracení
tosse	kašel
crepitações	krepitace
proteínas totais	celkové bílkoviny
apirético	apyretický
alimentar-se	stravovat se
bronquiolite com quatro dias de evolução	čtyři dny trvající bronchiolitida
hipoventilação	hypoventilace
serviço	oddělení
exame virológico	virologické vyšetření
rotavírus	rotavirus
adenovírus	adenovirus
positivo	pozitivní
negativo	negativní
morada	bydliště
gripe	chřipka
fase	fáze (aguda, crónica)
prurido	svědění
sintoma	symptom
sexo	pohlaví
fazer xixi	čurat
fazer cocô	kakat
chupeta	dudlík
fralda	plena
urinar	močit
obrar	kálet
prescrição	předpis
fala	řeč
2 ml em cada 100 ml de soro prescrito	2 ml do každých 100 ml předepsaného (fyzilogického) roztoku
estabelecer o diagnóstico de eczema	diagnostikovat ekzém
escoriações	exkoriace
liquenificação	lichenifikace
vírus	víry
bactérias	bakterie
fungos	houby
características pessoais	osobní rysy
carasterísticas familiares	rodinné rysy
morfologia e distribuição das lesões	vzhled a rozložení poškození
marcador laboratorial específico	specifický laboratorní ukazatel
estudo clínico	klinická studie
critério	kritérium (major, minor)

ocorrer	přihodit se
protecção	ochrana
reacção alérgica generalizada	generalizovaná alergická reakce
sistémico	systémový
órgãos	orgány
vias respiratórias superiores/inferiores	horní/dolní dýchací cesty
desinfectantes	dezinfekční látky
óxido de etileno	ethylenoxid
gama-globulina	gama-globulin
anti-inflamatórios não esteróides	nesteroidní protizánětlivé látky
idiopático	idiopatický
agentes exógenos	exogenní vlivy
anafilaxia	anafylaxe
histamina	histamin
mediadores	mediátory
contido nos grânulos	obsažený v granulech
sintomatologia cutânea	kožní symptomatologie
urticária	kopřivka
angioedema	angioedém
figura	obrázek
ocorrência (f)	výskyt
rinite	rinitida
obstrução nasal	ucpání nosu
edema laríngeo	edém hrtanu
disfonia	dysfonie
náuseas	nausea
vómitos	zvracení
dores abdominais	bolesti břicha
lipotimia	mdloba
síncope	synkopa
hipotensão	hypotenze
sibilos	pískoty
cordas vocais	hlasové vazy
glutamato de sódio	glutamát sodný
choque	šok
reações vaso-vagais	vazovagální reakce
diagnóstico diferencial	diferenciální diagnostika
tontura	závrať
incidência anual de cerca de 7-15 casos por 100.000 habitantes	roční incidence kolem 7-15 případů na 100 000 obyvatel
dados epidemiológicos actuais	aktuální epidemiologické údaje
perda de consciência	ztráta vědomí
incontinência de esfíncteres	nedostatečnost svěračů
acompanhado de tosse seca de tipo irritativo	doprovázený suchým kašlem dráždivého typu
tosse seca e irritativa	suchý dráždivý kašel
garganta	hrdlo
prurido (palmar, plantar, nasal, ocular, palatino)	svědění
álcool	alkohol
sucesso terapêutico	léčebný úspěch
tratamento	léčba
de 4/4 horas	co čtyři hodiny
imediatamente após alg. c.	neprodleně po něčem
soluções diluídas	zředěné roztoky
obstrução vias aéreas inferiores	obstrukce dolních dýchacích cest
alterações tróficas	trofické změny
resposta imediata/tardia	časná/oddálená odpověď (imunologie)
anticorpos IgE	protilátky IgE
abrir caminho à penetração do alérgénio	otevřít cestu vstupu alergenu
fibras não-mielinizadas	nemyelinizovaná vlákna
pró-inflamatório	prozánětlivý
células epiteliais	epitelové buňky
inflamação crónica	vleklý zánět

acompanhar-se de alg. c.	být doprovázen něčím
glândulas mucosas	hlenové žlázy
contribuir para alg. c.	příspěť k něčemu
hiperreactividade brônquica a estímulos inespecíficos	bronchiální hyperreaktivita na nespecifické podněty
prevalência	prevalence
epidemiologia da asma	epidemiologie astmatu
grupo etário dos 9 aos 11 anos	věková skupina od 9 do 11 let
fenótipo	fenotyp
associado com alg. c.	spjatý s něčím
microrganismos	mikroorganismy
diagnóstico	diagnostika
baseado em alg. c.	založený na něčem
clínica	klinické příznaky
complementado com alg. c.	doplněný něčím
avaliação da obstrução brônquica	hodnocení bronchiální obstrukce
espirometria	spirometrie
estar hospitalizado por alg. c.	být hospitalizován pro něco
grávida	těhotná
esputo	sputum
induzido	indukovaný
citoquinas solúveis	rozpustné cytokiny
ausência	nepřítomnost
presença	přítomnost
os fármacos de prevenção mais eficazes	nejúčinnější preventivní farmaka
em SOS	v případě potřeby
tiragem subcostal	zatahování podžebří
lactente	kojenec
crepitações bibasais	krepitace na obou bazích
pneumonia adquirida na comunidade	komunitně získaná pneumonie
reunião de serviço	schůze oddělení (hlášení)
criança previamente saudável	dítě předtím zdravé
as primeiras 48 h de hospitalização	prvních 48 h hospitalizace
nos 7 dias prévios	v předchozích 7 dnech
agentes etiológicos mais comuns	nejběžnější etiologická agens
extensão da doença	rozsah onemocnění
resposta imunológica	imunitní odpověď
dispneia	dyspnoe
taquipneia	tachypnoe
taquicardia	tachykardie
auscultação pulmonar	poslech plic
crepitações finas localizadas	lokalizované koncové krepitace
aumento das transmissões vocais	zesílení bronchofonie
diminuição dos sons respiratorios na área afectada	oslabení dýchání v zasažené oblasti
corpo estranho	cizí těleso
compressão brônquica extrínseca	extraluminální útlak průdušky
bronquiectasia	bronchiektázie
atelectasia do lobo médio	atelektázie středního laloku
estenose	stenóza
exames complementares	doplňující vyšetření
oximetria de pulso	pulsní oxymetrie
radiografia de tórax	rentgen hrudníku
lobo superior / médio / inferior	horní / střední / dolní lalok
lobo direito / esquerdo	pravý / levý lalok
projecção radiológica	radiologická projekce
árvore brônquica direita	pravý bronchiální strom
exames laboratoriais	laboratorní vyšetření
criança tratada em ambulatório	dítě ošetřované ambulantně
ponderar alg. c. caso a caso	zvažovat něco případ od případu
isolamento do agente	izolace původce
imunofluorescência	imunofluorescence
agentes menos comuns	méně častí původci

identificação por PCR	identifikace prostřednictvím PCR
sintomas associados	doprovodné symptomy
suspeita de complicação parenquimatosa	podezření na parenchymatózní komplikaci
critérios de hospitalização	kritéria hospitalizace
desidratação	dehydratace
sinais de gravidade	známky těhotenství
alteração do estado de consciência	změny stavu vědomí
falha na resposta terapêutica	chybění odpovědi na léčbu
ansiedade	úzkost
ventilação mecânica	mechanická ventilace
medidas gerais	základní prostředky
elevação da cabeceira do leito	zvednutí záhlaví lůžka
tratamento de eleição	léčba volby
duração de antibioterapia	trvání léčby antibiotiky
reavaliação	opětovné zhodnocení (kontrola)
cancro	rakovina

Zkratky

Portugalská zkratka	Portugalský rozpis	Česká zkratka	Český rozpis
DA	dermatíte atópica		atopická dermatitida
HRB	hiperreactividade brônquica		bronchiální hyperreaktivita
ITU	infecção do trato urinário		infekce močového ústrojí
SEDA	síndrome eczema / dermatite atópica		syndrom ekzému / atopické dermatitidy
SIDA	síndrome da imunodeficiência adquirida	AIDS	syndrom získané imunitní nedostatečnosti
SU	serviço de urgência		pohotovost
VIH	vírus da imunodeficiência humana	HIV	lidský virus imunitní nedostatečnosti
TAC	tomografia axial computadorizada	CT	výpočetní tomografie
MF	médico de família		rodinný lékař
ACP	auscultação cardiopulmonar		poslech srdce a plic
MI	membros inferiores	DK	dolní končetiny
MS	membros superiores	HK	horní končetiny
EO	exame objectivo	Obj.	objektivní vyšetření
RM	ressonancia magnética	MRI	magnetická rezonance
ACO	anticonceptivos orais		perorální kontraceptiva
HTA	hipertensão arterial		arteriální hypertenze
n°	numero	č.	číslo

Odkazy

- Portal da Codificação Clínica e dos GDH: Abreviaturas, acrónimos e siglas: A - H (http://portalcodgdh.min-saud e.pt/index.php/Abreviaturas,_acr%C3%B3nimos_e_siglas:_A_-_H)
- Portal da Codificação Clínica e dos GDH: Abreviaturas, acrónimos e siglas: I - Q (http://portalcodgdh.min-saude .pt/index.php/Abreviaturas,_acr%C3%B3nimos_e_siglas:_I_-_Q)
- Portal da Codificação Clínica e dos GDH: Abreviaturas, acrónimos e siglas: R - Z (http://portalcodgdh.min-saud e.pt/index.php/Abreviaturas,_acr%C3%B3nimos_e_siglas:_R_-_Z)

Názvy léčiv

Názvy končící v češtině *-in* v portugalštině končívají *-ina*: *penicilina, ampicilina, cefalosporina, ritalina*

Tematické celky

- Alta** (propuštění z nemocnice) – resultado (výsledek):
  - curado (vyléčený),
  - melhorado (zlepšený),
  - mesmo estado (stejný stav),
  - piorado (zhoršený),
  - falecido (zesnulý),
  - sem doença (bez onemocnění),
  - indeterminado (neurčený).
- Krevní buňky:
  - mastócitos, basófilos, linfócitos.

- Funkční soustavy:
  - sistema cardiovascular, digestivo, urinário.
- Agentes físicas (fyzikální vlivy):
  - frio (chlad), calor (teplo), radiação solar (sluneční záření).
- soro x solução
  - Ačkoli obě slova znamenají roztok, užívá se *soro* pro roztoky k parenterálnímu podání (kupř. *soro fisiológico* – fyziologický roztok), zatímco *solução* při podání perorálním (*soluções diluídas* – zředěné roztoky).
- oslovení lékařů
  - Bez ohledu na případné vyšší akademické tituly zdvořile oslovujeme lékaře *doutor(a) + jedno (většinou první) křestní jméno*.
    - Prof. Serafim Fernando Raposo Mouzinho de Albuquerque → Doutor Serafim!
    - Doktor řekneme *doutor* a zkracujeme *Dr.*; pro ženy se užívá *doutora*, což bývá zkracováno jako *Dr.^a*, *Dr.^a*, *Dr.a*, *Dra*, *Dra*. apod.
- achados sugestivos de infecção bacteriana – nálezy napovídající na bakteriální infekci:
  - início súbito – náhlý začátek;
  - febre elevada – zvýšená teplota;
  - mau estado geral – špatný celkový stav;
  - tosse produtiva – produktivní kašel;
  - dor pleurítica – pleuritická bolest.

Výslovnostní potíže

Výslovnost patří mezi hlavní prvky portugalštiny, značně brání porozumění, zvyknout si na ni trvá delší dobu.

- V nemocnici se často setkáme s výslovnostně deformovaným spojením [masariána], označujícím *uma cesariana*, tedy *císařský řez*.
- Podobně za [reju-šíš] je třeba vidět *raios X*, tedy Röntgenovy paprsky X, vyšetření česky stručně označované jako *rentgen*.

Odkazy

Externí odkazy

- Portal da Codificação Clínica e dos GDH (http://portalcodgdh.min-saude.pt/index.php/P%C3%A1gina_principal)